חוברת עבודה

לשון ועברית

כיתה ז'

תוכן העניינים

מבוא 2
פרק 1: מבנה המילה: שורש, תבנית ומוספיות 3
פרק 2: חלקי הדיבר: מילות תוכן ומילות תפקוד 7
פרק 3: מערכת הפועל: גופים, זמנים ובניינים 12
פרק 4: הצירוף: סמיכות ושם עצם עם שם תואר 16
פרק 5: המשפט: חיווי ושאלה, דיבור ישיר ועקיף, פיסוק 20
פרק 6: היחסים הלוגיים ומילות הקישור 24
פרק 7: כתיבת עמדה מנומקת ומכתב רשמי 28
חזרה – מה למדנו? 32
תשובות 35

מבוא

שלום לתלמידות ולתלמידי כיתה ז'! ברוכים הבאים לחטיבת הביניים.

השנה נכיר את העברית מבפנים: איך בנויה מילה, אילו חלקי דיבר יש בשפה, איך הפועל נע בין גופים, זמנים ובניינים, מה ההבדל בין צירוף למשפט, איך מוסרים דברים של אחרים ואיך מילות הקישור בונות טקסט ברור. בסוף נשתמש בכל זה כדי לכתוב עמדה מנומקת ומכתב רשמי.

בכל פרק יש הסבר קצר עם דוגמאות, כלל «זכרו!», דף סיכום ודפי תרגול. בסוף החוברת – חזרה ושני מבחנים מסכמים. בהצלחה!

פרק 1

מבנה המילה: שורש, תבנית ומוספיות

שורש + תבנית = מילה

השורש נותן את המשמעות הכללית, והתבנית קובעת את צורת המילה.

מילה	שורש	תבנית
מכתב	כ־ת־ב	מקטל
שמירה	ש־מ־ר	קטילה
תזכורת	ז־כ־ר	תקטולת

שלושה סוגים של מוספיות

סוג	איפה היא באה?	דוגמה
תחילית	לפני אותיות השורש	מגדל
תוכית	בין אותיות השורש	כתוב
סופית	אחרי אותיות השורש	ילדות

בינוי חבור

1. עם שם עצם הוא מציין שייכות.
2. עם פועל הוא מציין מושא.

דוגמאות:

ביתנו = הבית שלנו | פגשתיו = פגשתי אותו

זכרו! כדי למצוא שורש – הורידו קודם את המוספיות: תחיליות, תוכיות וסופיות. אחר כך בדקו שהעיצורים שנשארו מופיעים גם במילים אחרות מאותה משפחה.

✏️ **דוגמה פתורה:** השורש של «מקלחת»: ___.

1. מורידים את התחילית מ ואת הסופית ת.
2. נשארים העיצורים ק, ל, ח – כמו במילה «להתקלח».

התשובה: ק־ל־ח

1 כתבו את השורש.

א. השורש של «מסעדה»: _____ .

ב. השורש של «התנדבות»: _____ .

ג. השורש של «משחק»: _____ .

ד. השורש של «תספורת»: _____ .

2 מה תפקיד האותיות המודגשות בסוגריים?

א. (מ)גדל

○ תחילית ○ תוכית ○ סופית

ב. גד(ו)ל

○ תחילית ○ תוכית ○ סופית

ג. ילד(ות)

○ תחילית ○ תוכית ○ סופית

3 השלימו את הטבלה.

בלי כינוי חבור	עם כינוי חבור
הספרים שלי	
	עירכם
ביקרתי אותם	

4 בחרו שורש (למשל ל־מ־ד) וכתבו ממנו ארבע מילים שונות. סמנו בכל מילה את המוספיות.

_____

_____

_____

5 מיינו את המילים לפי השורש.

רכבת	מרכב	רוכב	שליח	משלוח	שליחות	גדול	מגדל	גודל

ר־כ־ב	ש־ל־ח	ג־ד־ל

6 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

א. השורש של «מסעדה» הוא ס־ע־ד. נכון / לא נכון

ב. במילה «ילדות» הסופית היא ־ות. נכון / לא נכון

ג. «ספרינו» פירושו «ספרו אותנו». נכון / לא נכון

7 התאימו כל מילה לשורש שלה.

טור א	טור ב
1. תשובה	☐ ס־ג־ר
2. מסגרת	☐ ל־ב־ש
3. תלבושת	☐ ח־ש־ב
4. מחשב	☐ ש־ו־ב

8 כתבו את הצירוף במילה אחת עם כינוי חבור.

א. «הבית שלהם» בכינוי חבור: _____ .

ב. «החברה שלי» בכינוי חבור: _____ .

ג. «העיר שלכן» בכינוי חבור: _____ .

9 **בכל מילה כתבו מהי התחילית.**

א. מגדל

ב. תזכורת

ג. נכתב

ד. התרגשות

10 **השלימו לכל שורש שם של מקום ושם של פעולה.**

שורש	שם של מקום	שם של פעולה
כ־ב־ס		
ס־פ־ר		
א־פ־ה		

11 **כתבו שלוש מילים עם תחילית ת, ולכל מילה כתבו את השורש.**

_____

_____

12 **כתבו משפט אחד עם כינוי חבור לשייכות ומשפט אחד עם כינוי חבור למושא, וסמנו אותם.**

_____

_____

פרק 2 חלקי הדיבר: מילות תוכן ומילות תפקוד

מילות תוכן ומילות תפקוד

חלק הדיבר	מה הוא מציין?	דוגמה
שם עצם	אדם, דבר, רעיון או פעולה	ספסל, אומץ, ריצה
שם תואר	תכונה של שם העצם	ירוק, שקט
פועל	פעולה או מצב, עם גוף וזמן	כתבנו
תואר הפועל	איך, מתי או איפה	לאט, מחר, כאן
מילת יחס	קשר בין מילים	על, אל, בשביל
מילת קישור	קשר בין משפטים	אבל, לכן

שם העצם: שלושה סוגים

1. מוחשי – אפשר לחוש בו.
2. מופשט – רעיון, רגש או תכונה.
3. שם פעולה – הפעולה עצמה.

דוגמאות:

- מוחשי: מגדל
- מופשט: תקווה
- שם פעולה: הקשבה

הבינוני: צורה אחת, שלושה תפקידים

תפקיד	דוגמה
פועל	**הנהג שומר על המהירות.**
שם עצם	**השומר פתח את השער.**
שם תואר	**כלב שומר נבח.**

זכרו! כדי לבדוק אם מילה היא שם עצם – נסו להוסיף לפניה ה"א הידיעה. כדי לבדוק אם היא פועל – נסו להעביר אותה לזמן אחר: אתמול, היום, מחר.

✏️ **דוגמה פתורה:** «סקרנות» היא שם עצם ___ (מוחשי / מופשט / שם פעולה).

1. אי אפשר לראות סקרנות או לגעת בה.
2. זו תכונה, ולכן זה שם עצם מופשט.

התשובה: מופשט

1 מילת תוכן או מילת תפקוד?

א. בשביל
○ מילת תוכן ○ מילת תפקוד

ב. מחברת
○ מילת תוכן ○ מילת תפקוד

ג. אבל
○ מילת תוכן ○ מילת תפקוד

ד. שמח
○ מילת תוכן ○ מילת תפקוד

2 כתבו את שם הפועל של הפועל שבסוגריים.

א. אני אוהב _____ (קרא) ספרי הרפתקאות.

ב. קשה _____ (התרכז) כשיש רעש.

ג. הם רוצים _____ (הצליח) במבחן.

3 **מיינו את המילים לפי חלק הדיבור.**

רץ	שקטה	מהר	פרח	כתבו	אדום	תמיד	מחברת

שם עצם	שם תואר	פועל	תואר הפועל

4 **כתבו שלושה משפטים עם המילה «מנהל»: פעם כפועל, פעם כשם עצם ופעם כשם תואר.**

_____

_____

_____

5 **מיינו את המילים: מילת יחס או מילת קישור?**

על	אבל	בשביל	לכן	אל	כי

מילת יחס	מילת קישור

6 **כתבו את שם הפעולה של הפועל שבסוגריים.**

א. ה_____ (רץ) בבוקר מרעננת אותי.

ב. ה_____ (בנה) של האולם נמשכה שנה.

ג. ה_____ (הקשיב) בשיעור חשובה.

7 **בכל משפט מצאו את תואר הפועל והעתיקו אותו.**

א. הילדים רצו מהר לחצר.

ב. נפגש מחר בספרייה.

ג. היא תמיד מגיעה בזמן.

ד. דברו לאט, בבקשה.

8 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. «בשביל» היא מילת קישור. נכון / לא נכון

ב. «התנדבות» היא שם פעולה. נכון / לא נכון

ג. «זה» ו«זאת» הם כינויי רמז. נכון / לא נכון

9 **התאימו כל מילה לחלק הדיבור שלה.**

טור א	טור ב
1. אומץ	☐ שם הפועל
2. להצליח	☐ שם תואר
3. לאט	☐ תואר הפועל
4. כחול	☐ שם עצם מופשט

10 **קראו את המשפט «התלמידה החרוצה סיימה מהר את העבודה». כתבו את חלק הדיבור.**

מילה	חלק הדיבור
התלמידה	
החרוצה	
סיימה	
מהר	

11 השלימו כינוי רמז מתאים.

א. הספר ה_____ מעניין מאוד.

ב. המחברות ה_____ שייכות לנועה.

ג. העוגה ה_____ טעימה!

12 כתבו שני משפטים עם המילה «שומרת»: פעם כפועל ופעם כשם עצם.

_____

_____

פרק 3 מערכת הפועל: גופים, זמנים ובניינים

הפועל משתנה לפי

1. גוף: אני, אתה, הוא...
2. מספר: יחיד או רבים.
3. מין: זכר או נקבה.
4. זמן: עבר, הווה, עתיד – וגם ציווי.

שבעת הבניינים

השם של כל בניין הוא צורת העבר בגוף «הוא».

בניין	עבר	הווה	עתיד
פעל	כתב	כותב	יכתוב
נפעל	נכתב	נכתב	ייכתב
פיעל	סיפר	מספר	יספר
פועל	סופר	מסופר	יסופר
הפעיל	הזמין	מזמין	יזמין
הופעל	הוזמן	מוזמן	יוזמן
התפעל	התלבש	מתלבש	יתלבש

ציווי

פונים ישירות אל הנמען.

דוגמאות – אתה, את, אתם:

שמור, שמרי, שמרו | היכנס, היכנסי, היכנסו

זכרו! כדי לזהות בניין – העבירו את הפועל לעבר, גוף «הוא», והשוו את הצורה לשמות הבניינים. למשל: «מתלבשים» בעבר הוא «התלבש», ולכן הבניין הוא התפעל.

✏️ **דוגמה פתורה:** הבניין של «מתכוננים»: ___.

1. מעבירים לעבר, גוף «הוא»: התכונן.
2. הצורה דומה ל«התפעל».

התשובה: התפעל

1 **כתבו את הפועל בעבר, גוף «הוא», ואת הבניין שלו.**

א. «מתרגשת» בעבר, גוף «הוא»: _____ .

ב. «יסביר» בעבר, גוף «הוא»: _____ .

ג. «נכתוב» בעבר, גוף «הוא»: _____ .

2 **השלימו את צורות הציווי.**

עתיד – אתה	ציווי – אתה	ציווי – את	ציווי – אתם
תכתוב			
תדבר			
תתרכז			

3 **באיזה בניין הפועל?**

א. הוזמנו

○ הפעיל ○ הופעל ○ התפעל

ב. מטיילים

○ פעל ○ פיעל ○ נפעל

ג. ייפתח

○ נפעל ○ פעל ○ פיעל

4 **כתבו שני משפטים על אותו אירוע: אחד בעבר ואחד בעתיד, עם אותו פועל. כתבו את הבניין שלו.**

_____

_____

5 מיינו את הפעלים לפי הזמן.

כתבנו | כותבים | נכתוב | יכתבו | כתבת | כותבת

עבר	הווה	עתיד

6 השלימו את הפועל בעתיד, באותו בניין.

א. אתמול הוא סידר את החדר, ומחר הוא _____ שוב.

ב. היום התאמנו, ומחר גם _____ .

ג. השבוע הזמנתי חברים, ובשבוע הבא _____ שוב.

7 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

א. «התלבש» שייך לבניין התפעל. נכון / לא נכון

ב. «סודר» שייך לבניין פיעל. נכון / לא נכון

ג. בבניין נפעל הווה ועבר בגוף «הוא» נראים אותו דבר. נכון / לא נכון

8 השלימו את הטבלה.

פועל	זמן	גוף
נלמד		
למדתן		
לומדות		

9 **בכל משפט מצאו את הפועל וכתבו את הזמן שלו.**

א. מחר נצא לטיול.

ב. הם שיחקו בחצר.

ג. אני קוראת ספר.

ד. סגרו את החלון!

10 **התאימו כל פועל בעתיד לצורת הציווי שלו.**

טור א	טור ב
1. תשמור	☐ דברי
2. תדברי	☐ הדלק
3. תתלבשו	☐ שמור
4. תדליק	☐ התלבשו

11 **השלימו את הפועל בבניין המבוקש (שורש בסוגריים, עבר, גוף «הוא»).**

א. בניין פיעל (ס־פ־ר): _____ .

ב. בניין הופעל (ז־מ־ן): _____ .

ג. בניין התפעל (ק־ד־ם): _____ .

12 **כתבו שלוש הוראות בציווי לחבר שמכין עוגה, והוסיפו לכל פועל את הבניין שלו.**

_____

_____

_____

פרק 4 הצירוף: סמיכות ושם עצם עם שם תואר

צירוף או משפט?

סוג	דוגמה	יש בו מידע שלם?
צירוף	הגשם החזק	לא
משפט	נושא: הגשם · נשוא: חזק	כן

שני סוגי צירופים

מה בודקים?	סמיכות	שם עצם ושם תואר
דוגמה	חדר מורים	ספר חדש
יידוע	חדר המורים	הספר החדש
ריבוי	חדרי מורים	ספרים חדשים

זכרו

1. בסמיכות ה"א הידיעה באה רק לפני המילה השנייה.
2. בריבוי של סמיכות משנים את המילה הראשונה.
3. שם התואר מתאים לשם העצם במין, במספר וביידוע.

זכרו! בסמיכות רק המילה השנייה מקבלת ה' (בית הספר). בצירוף של שם עצם ושם תואר שתי המילים מקבלות ה' (הספר החדש).

✏️ **דוגמה פתורה:** «תחנת רכבת» ביידוע: ___.

1. זה צירוף סמיכות: «תחנה» של «רכבת».
2. מוסיפים ה' רק למילה השנייה.

התשובה: תחנת הרכבת

1 **כתבו את הצירוף ביידוע.**

א. «כוס מים» ביידוע: _____ .

ב. «חולצה אדומה» ביידוע: _____ .

ג. «מגרש משחקים» ביידוע: _____ .

2 **כתבו את הצירוף ברבים.**

א. «שיר ערש» ברבים: _____ .

ב. «חדר שינה» ברבים: _____ .

ג. «ילד נבון» ברבים: _____ .

3 **איזה צירוף מיודע נכון?**

א. «בית ספר» ביידוע:

○ הבית ספר ○ בית הספר ○ הבית הספר

ב. «כלב קטן» ביידוע:

○ הכלב הקטן ○ הכלב קטן ○ כלב הקטן

4 **כתבו משפט אחד עם צירוף סמיכות מיודע ומשפט אחד עם צירוף סמיכות ברבים.**

_____

_____

5 **צירוף או משפט? מיינו.**

הספר המעניין	הספר מעניין.	השמיים הכחולים	השמיים כחולים.	החדר הקטן	החדר קטן.

צירוף	משפט

6 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

א. «בית הספר» הוא צירוף סמיכות מיודע. נכון / לא נכון

ב. «הבית ספר» היא צורה תקנית. נכון / לא נכון

ג. ברבים של «שעון יד» אומרים «שעוני יד». נכון / לא נכון

7 התאימו כל צירוף לצורת הרבים שלו.

טור א	טור ב
1. בית כנסת	☐ ארוחות בוקר
2. חדר שינה	☐ חדרי שינה
3. תחנת דלק	☐ בתי כנסת
4. ארוחת בוקר	☐ תחנות דלק

8 בכל משפט מצאו צירוף של שם עצם ושם תואר והעתיקו אותו.

א. קניתי חולצה אדומה בשוק.

ב. הכלב הקטן נבח כל הלילה.

ג. גרנו בדירה מרווחת ליד הים.

ד. הם קיבלו ציונים גבוהים.

9 כתבו את הנסמך ואת הסומך בכל צירוף סמיכות.

צירוף	נסמך	סומך
כוס תה		
בית ספר		
שיעורי בית		

10 השלימו את שם התואר בצורה המתאימה.

א. ראינו שתי ציפורים _____ (צבעוני).

ב. הם קנו נעליים _____ (חדש).

ג. זו הייתה חוויה _____ (מיוחד).

11 איזו צורה נכונה?

א. ברבים של «כדור רגל»:

○ כדורי רגל ○ כדור רגליים ○ כדורים רגל

ב. «חדר מורים» ביידוע:

○ החדר מורים ○ חדר המורים ○ החדר המורים

12 כתבו פסקה קצרה על ארוחה משפחתית. השתמשו בשני צירופי סמיכות ובשני צירופים של שם עצם ושם תואר.

פרק 5

המשפט: חיווי ושאלה, דיבור ישיר ועקיף, פיסוק

סימני הפיסוק ותפקידם

סימן	מתי משתמשים?	דוגמה
.	בסוף משפט חיווי	השיעור הסתיים.
?	בסוף שאלה	מתי נצא?
!	התרגשות או בקשה חזקה	איזה יופי!
:	לפני רשימה או ציטוט	קנינו: לחם וחלב.
« »	ציטוט או שם יצירה	הסיפור «הגשר הישן»

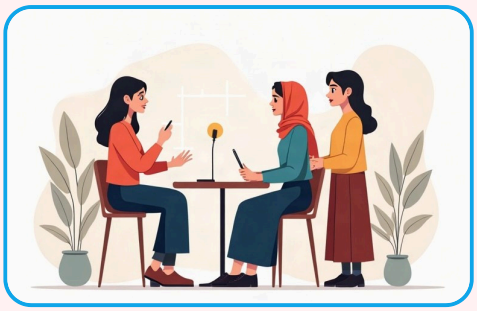

דיבור ישיר ודיבור עקיף

מה בודקים?	ישיר	עקיף
מירכאות	יש	אין
מילת שעבוד	אין	ש־ או אם
דוגמה	דני אמר: «אני רעב».	דני אמר שהוא רעב.

פירוק והרכבה

משפט ארוך מפרקים לכמה משפטים קצרים. כמה משפטים קצרים מרכיבים בעזרת מילת קישור.

דוגמה להרכבה:

הגשם התחיל, ולכן המשחק נדחה.

זכרו! בהעברה מדיבור ישיר לעקיף: מורידים את המירכאות, מוסיפים «ש־» או «אם», ומשנים את הגוף – «אני» של הדובר הופך ל«הוא» או ל«היא».

✏️ **דוגמה פתורה:** נועה אמרה: «אני מתרגשת». בדיבור עקיף: נועה אמרה ש___ מתרגשת.

1. מורידים את המירכאות ומוסיפים «ש־».
2. «אני» של נועה הופך ל«היא».

התשובה: היא

1 **השלימו את סימן הפיסוק החסר.**

א. כמה עולה הכרטיס _____

ב. הבאנו לטיול שלושה דברים _____ מים, כובע וכריך.

ג. הספר «הגשר הישן» יצא לאור השנה _____

2 **העבירו מדיבור עקיף לדיבור ישיר.**

דיבור עקיף	דיבור ישיר
רותם אמרה שהיא מאחרת.	
המדריך שאל אם כולם הגיעו.	

3 **בחרו את הדיבור העקיף הנכון.**

א. איתי אמר: «אני אבוא מחר».

○ איתי אמר שאני אבוא מחר. ○ איתי אמר שהוא יבוא מחר. ○ איתי אמר: הוא יבוא מחר.

4 **כתבו שאלת כן ולא ושאלת תוכן על אותו נושא – החופשה הקרובה.**

_____

_____

5 **העבירו לדיבור עקיף והשלימו.**

א. רון אמר: «אני מאחר». רון אמר ש _____ מאחר.

ב. שירה שאלה: «האם הכיתה פתוחה?» שירה שאלה _____ הכיתה פתוחה.

ג. הילדים אמרו: «אנחנו רעבים». הילדים אמרו ש _____ רעבים.

6 **כתבו ליד כל משפט את סימן הפיסוק שצריך לבוא בסופו.**

א. איזה יום יפה

ב. מה השעה

ג. הטקס הסתיים בשמונה

ד. תיזהרו

7 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. שאלת תוכן פותחת במילת שאלה כמו «מי» או «מתי». נכון / לא נכון

ב. לפני ציטוט בדיבור ישיר כותבים נקודתיים. נכון / לא נכון

ג. בדיבור עקיף של שאלת כן ולא משתמשים ב«ש־». נכון / לא נכון

8 **התאימו כל סימן פיסוק לתפקידו.**

טור א	טור ב
1. נקודה	☐ סוף משפט חיווי
2. סימן שאלה	☐ ציטוט או שם יצירה
3. נקודתיים	☐ לפני רשימה או ציטוט
4. מירכאות	☐ סוף שאלה

9 **פרקו את המשפט לשני משפטים: «הספרייה נסגרה מוקדם, ולכן לא הספקנו להחזיר את הספרים.»**

_____

_____

10 **העבירו לדיבור ישיר.**

דיבור עקיף	דיבור ישיר
דנה אמרה שהיא שמחה.	
המורה שאל מי שכח מעיל.	

11 **כתבו שאלת תוכן שהתשובה עליה מופיעה בסוגריים.**

א. _____ מתחיל הטקס? (בשמונה)

ב. _____ שמת את המפתח? (על השולחן)

ג. _____ איחרת? (כי האוטובוס התעכב)

12 **כתבו רשימת קניות למסיבת כיתה במשפט אחד, עם נקודתיים ופסיקים.**

_____

_____

פרק 6 היחסים הלוגיים ומילות הקישור

איזה יחס? איזו מילה?

יחס לוגי	שאלה שהוא עונה עליה	מילות קישור
הוספה	מה עוד?	וגם, נוסף על כך, יתר על כן
זמן	מתי? באיזה סדר?	לפני ש־, אחרי ש־, לבסוף
סיבה	למה?	כי, מפני ש־, בגלל ש־
תוצאה	מה קרה בעקבות זה?	לכן, לפיכך, כתוצאה מכך
תנאי	מה צריך להתקיים?	אם, בתנאי ש־, במקרה ש־
ניגוד	מה הפוך?	אבל, אולם, לעומת זאת
ויתור	מה קרה בכל זאת?	אף על פי ש־, למרות ש־
הסתייגות	מתי זה לא נכון?	עם זאת, אלא ש־
עימות והשוואה	מה שונה? מה דומה?	ואילו, בניגוד ל־, כמו, בדומה ל־

איך בוחרים?

1. קראו את שני החלקים.
2. שאלו מה הקשר ביניהם.
3. בחרו מילה מהשורה המתאימה בטבלה.

זכרו! לפני שבוחרים מילת קישור – שאלו מה הקשר בין שני החלקים: האם אחד גורם לשני? האם הם הפוכים? האם אחד קרה אחרי השני? רק אז בחרו מילה.

✏️ **דוגמה פתורה:** ירד גשם חזק, ___ המשחק נדחה. (לכן / למרות)

1. הגשם גרם לדחיית המשחק.
2. זה יחס של תוצאה, ומתאימה המילה «לכן».

התשובה: לכן

1 בחרו את מילת הקישור הנכונה מן הסוגריים.

א. _____ שהתאמנו קשה, הפסדנו במשחק. (למרות / בגלל)

ב. הוא לא הגיע _____ היה חולה. (כי / לכן)

ג. _____ תצטרפו, נצא בשעה שש. (אם / אבל)

2 מה היחס הלוגי?

א. הכיתה הייתה רועשת, לפיכך המורה עצרה את השיעור.

○ תוצאה ○ ויתור ○ השוואה

ב. האתר נוח לשימוש, עם זאת חסרים בו כמה פרטים.

○ הסתייגות ○ זמן ○ סיבה

3 הרכיבו משפט אחד משני המשפטים, בעזרת מילת קישור.

שני משפטים	משפט אחד
הרכבת איחרה. הגענו מאוחר.	
רצינו לשחק בחוץ. התחיל לרדת גשם.	

4 **השוו בשלושה משפטים בין קיץ לחורף. השתמשו במילה אחת של השוואה ובמילה אחת של עימות.**

5 **מיינו את מילות הקישור לפי היחס.**

אף על פי ש־	למרות ש־	וגם	נוסף על כך	ואילו	בניגוד ל־	

ויתור	הוספה	עימות

6 **התאימו כל מילת קישור למילה עם אותה משמעות.**

טור א	טור ב
1. לכן	☐ אולם
2. כי	☐ מפני ש־
3. אבל	☐ במקרה ש־
4. אם	☐ לפיכך

7 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. «ואילו» מבטאת עימות. נכון / לא נכון

ב. «לבסוף» מבטאת סיבה. נכון / לא נכון

ג. «בתנאי ש» מבטאת תנאי. נכון / לא נכון

8 **בכל משפט מצאו את מילת הקישור וכתבו את היחס.**

א. נוסף על השיעורים, יש לנו חוגים.

ב. הוא נשאר בבית, כי היה חולה.

ג. אם תתאמן, תשתפר.

ד. היא שקטה, ואילו אחותה פטפטנית.

9 **השלימו את המשפט בתוצאה מתאימה.**

א. שכחתי את המטרייה, ולכן _____ .

ב. האוטובוס לא הגיע, לפיכך _____ .

10 **השלימו לכל משפט סיבה או תוצאה.**

סיבה	תוצאה
ירד גשם חזק.	
	לא הלכתי לבית הספר.

11 **בחרו את מילת הקישור הנכונה מן הסוגריים.**

א. _____ שהיה מאוחר, המשכנו לשחק. (אף על פי / מפני)

ב. האתר נוח, _____ חסרים בו פרטים. (עם זאת / לכן)

ג. נצא בזמן _____ כולם יגיעו. (בתנאי ש־ / כי)

12 **כתבו שלושה משפטים על חופשת הקיץ: אחד עם מילת זמן, אחד עם מילת ויתור ואחד עם מילת תנאי.**

פרק 7

כתיבת עמדה מנומקת ומכתב רשמי

לפני הכתיבה

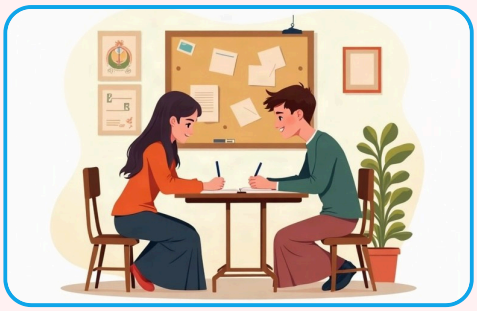

1. מטרה: לשכנע, למסור מידע או להפעיל.
2. נמען: למי אני כותב? הוא קובע את המשלב.

עובדה, דעה והשערה

סוג	מה זה?	דוגמה
עובדה	אפשר לבדוק ולהוכיח	בכיתה 32 תלמידים.
דעה	מה שמישהו חושב	ההפסקה קצרה מדי.
השערה	ניחוש על העתיד	אם יוסיפו צל, נשב בחוץ.

מבנה עמדה מנומקת

חלק	תפקיד
פתיח וטענה	מציג את הנושא ואת העמדה
נימוקים	למה העמדה נכונה
הצדקות	דוגמה או עובדה לכל נימוק
סגיר	מסכם וחוזר לטענה

מכתב רשמי

תאריך, פנייה, הנדון, גוף קצר וממוקד, ברכה וחתימה.

זכרו! כל נימוק צריך הצדקה. אחרי כל נימוק שאלו: «איך אני יודע?» והוסיפו דוגמה או עובדה – למשל «כך קרה בבית ספר שכן».

✏️ **דוגמה פתורה:** «הספרייה פתוחה עד השעה ארבע» הוא משפט של ___ (עובדה / דעה / השערה).

1. אפשר לבדוק את שעות הפתיחה בלוח המודעות.
2. מה שאפשר לבדוק ולהוכיח – הוא עובדה.

התשובה: עובדה

1 **עובדה, דעה או השערה?**

א. מחר כנראה יהיה שרב.

○ עובדה ○ דעה ○ השערה

ב. הטיול השנתי יוצא ביום חמישי.

○ עובדה ○ דעה ○ השערה

ג. הסרט הזה משעמם.

○ עובדה ○ דעה ○ השערה

2 **השלימו את חלקי המכתב הרשמי לפי הסדר.**

חלק	מה כותבים בו?
פנייה	
הנדון	
גוף המכתב	
סיום	

3 **כתבו פתיח של שני משפטים לטקסט שטוען שצריך לאפשר לתלמידים לבחור מקום ישיבה בכיתה.**

_____

_____

4 **כתבו סגיר של שני משפטים לאותו טקסט.**

_____

_____

5 מיינו את המשפטים: פתיח או סגיר?

לסיכום, כדאי לנסות את הרעיון. | בשבוע שעבר עלתה בכיתה שאלה חשובה.

לכן אני מבקש לאשר את הבקשה. | האם כדאי לקצר את ההפסקות?

פתיח	סגיר

6 נסחו שורת «הנדון» קצרה.

א. בקשה מהמנהלת לפתוח את הספרייה בהפסקה: הנדון: _____ .

ב. תלונה לעירייה על מדרכה שבורה: הנדון: _____ .

7 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

א. בדוא"ל רשמי שורת הנושא מחליפה את «הנדון». נכון / לא נכון

ב. בסגיר מביאים נימוק חדש שלא הוזכר קודם. נכון / לא נכון

ג. השערה היא ניחוש על מה שעשוי לקרות. נכון / לא נכון

8 התאימו כל חלק של מכתב רשמי לדוגמה שלו.

טור א	טור ב
1. פנייה	☐ בתודה מראש
2. הנדון	☐ בקשה לדחות את מועד המבחן
3. ברכה	☐ נציגי כיתה ז'1
4. חתימה	☐ לכבוד רכזת השכבה, שלום רב

9 **כתבו ליד כל משפט: עובדה, דעה או השערה.**

א. בית הספר נפתח לפני עשרים שנה.

ב. זה בית הספר הכי טוב בעיר.

ג. אם יוסיפו מזגנים, יהיה נוח יותר ללמוד.

ד. בכיתה שלנו יש שני חלונות.

10 **כתבו לכל טענה נימוק והצדקה.**

טענה	נימוק	הצדקה
כדאי לקרוא ספרים בחופשה.		

11 **שכתבו את המשפט ללשון רשמית, כך שיתאים למכתב למנהלת: «תגידי, אפשר לשים עוד פחים בחצר? זה מלא זבל!»**

12 **כתבו פסקה מנומקת (5–6 משפטים): «האם כדאי לאסור טלפונים בהפסקות?». כתבו טענה, שני נימוקים עם הצדקה, וסגיר.**

חזרה – מה למדנו?

1 **השלימו.**

א. השורש של «מזכרת»: _____ .

ב. «בית חולים» ברבים: _____ .

ג. «התלבש» בעתיד, גוף «אנחנו»: _____ .

ד. «הספרים שלנו» בכינוי חבור: _____ .

2 **בחרו את התשובה הנכונה.**

א. «השומר» במשפט «השומר נעל את השער» הוא:

○ פועל ○ שם עצם ○ שם תואר

ב. «הגשם החזק» הוא:

○ משפט ○ צירוף

ג. «למרות ש» מבטאת יחס של:

○ סיבה ○ ויתור ○ תנאי

ד. הבניין של «הוזמנו» הוא:

○ הפעיל ○ הופעל ○ נפעל

3 **שם המספר: כתבו את המספר במילים. זכרו: ימים בחודש מציינים במספר בלשון זכר (חמישה בכסלו).**

א. בכיתה שלנו _____ (14) בנות.

ב. קנינו _____ (3) ספרים חדשים.

ג. שכחתי בבית _____ (2) מחברות.

ד. יום ההולדת שלי חל ב־ _____ (7) בכסלו.

4 **מיינו את מילות הקישור לפי היחס.**

כי | לכן | אבל | אם | מפני ש־ | לפיכך | אולם | בתנאי ש־

סיבה	תוצאה	ניגוד	תנאי

5 **העבירו לדיבור עקיף.**

דיבור ישיר	דיבור עקיף
מיכל אמרה: «אני מוכנה».	
המאמן שאל: «מי מגיע לאימון?»	

6 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. בסמיכות ה"א הידיעה באה לפני המילה השנייה. — נכון / לא נכון

ב. «אומץ» הוא שם פעולה. — נכון / לא נכון

ג. הנדון במכתב רשמי צריך להיות ארוך ומפורט. — נכון / לא נכון

ד. עובדה אפשר לבדוק ולהוכיח. — נכון / לא נכון

7 **כתבו פסקה מנומקת (4–5 משפטים) בנושא «האם כדאי לקיים טיול שנתי גם בחורף?».**
כתבו טענה, שני נימוקים וסגיר, והשתמשו בשתי מילות קישור לפחות.

כל הכבוד!

★ ★ ★

סיימתי את חוברת העבודה בלשון ועברית לכיתה ז.

שם התלמיד/ה	חתימת המורה

תשובות לחוברת

פרק 1: מבנה המילה: שורש, תבנית ומוספיות

1 **כתבו את השורש.**

א. השורש של «מסעדה»: **ס־ע־ד**.

ב. השורש של «התנדבות»: **נ־ד־ב**.

ג. השורש של «משחק»: **ש־ח־ק**.

ד. השורש של «תספורת»: **ס־פ־ר**.

2 **מה תפקיד האותיות המודגשות בסוגריים?**

א. (מ)גדל

● **תחילית** ○ תוכית ○ סופית

ב. גד(ו)ל

○ תחילית ● **תוכית** ○ סופית

ג. ילד(ות)

○ תחילית ○ תוכית ● **סופית**

3 **השלימו את הטבלה.**

בלי כינוי חבור	עם כינוי חבור
הספרים שלי	**ספריי**
העיר שלכם	עירכם
ביקרתי אותם	**ביקרתים**

4 **בחרו שורש (למשל ל־מ־ד) וכתבו ממנו ארבע מילים שונות. סמנו בכל מילה את המוספיות.**

תשובה אפשרית: ל־מ־ד: תלמיד (ת, י), מלמד (מ), למידה (י, ה), לימודים (י, ים).

5 **מיינו את המילים לפי השורש.**

ר־כ־ב	ש־ל־ח	ג־ד־ל
רכבת, מרכב, רוכב	שליח, משלוח, שליחות	גדול, מגדל, גודל

6 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. השורש של «מסעדה» הוא ס־ע־ד. **נכון**

ב. במילה «ילדות» הסופית היא ־ות. **נכון**

ג. «ספרינו» פירושו «ספרו אותנו». **לא נכון** – «ספרינו» פירושו «הספרים שלנו»

7 **התאימו כל מילה לשורש שלה.**

טור א	טור ב
1. תשובה	**2** ס־ג־ר
2. מסגרת	**3** ל־ב־ש
3. תלבושת	**4** ח־ש־ב
4. מחשב	**1** ש־ו־ב

8 **כתבו את הצירוף במילה אחת עם כינוי חבור.**

א. «הבית שלהם» בכינוי חבור: **ביתם**.

ב. «החברה שלי» בכינוי חבור: **חברתי**.

ג. «העיר שלכן» בכינוי חבור: **עירכן**.

9 **בכל מילה כתבו מהי התחילית.**

א. מגדל ← **מ**

ב. תזכורת ← **ת**

ג. נכתב ← **נ**

ד. התרגשות ← **הת**

10 **השלימו לכל שורש שם של מקום ושם של פעולה.**

שורש	שם של מקום	שם של פעולה
כ־ב־ס	**מכבסה**	**כביסה**
ס־פ־ר	**מספרה**	**ספירה**
א־פ־ה	**מאפייה**	**אפייה**

11 **כתבו שלוש מילים עם תחילית ת, ולכל מילה כתבו את השורש.**

תשובה אפשרית: תזכורת – ז־כ־ר; תלבושת – ל־ב־ש; תספורת – ס־פ־ר.

12 **כתבו משפט אחד עם כינוי חבור לשייכות ומשפט אחד עם כינוי חבור למושא, וסמנו אותם.**

תשובה אפשרית: ביתנו נמצא ליד הים (שייכות). פגשתיו אתמול בספרייה (מושא).

פרק 2: חלקי הדיבר: מילות תוכן ומילות תפקוד

1 **מילת תוכן או מילת תפקוד?**

א. בשביל
○ מילת תוכן ● **מילת תפקוד**

ב. מחברת
● **מילת תוכן** ○ מילת תפקוד

ג. אבל
○ מילת תוכן ● **מילת תפקוד**

ד. שמח
● **מילת תוכן** ○ מילת תפקוד

2 **כתבו את שם הפועל של הפועל שבסוגריים.**

א. אני אוהב **לקרוא** (קרא) ספרי הרפתקאות.

ב. קשה **להתרכז** (התרכז) כשיש רעש.

ג. הם רוצים **להצליח** (הצליח) במבחן.

3 **מיינו את המילים לפי חלק הדיבור.**

שם עצם	שם תואר	פועל	תואר הפועל
פרח, מחברת	שקטה, אדום	רץ, כתבו	מהר, תמיד

4 **כתבו שלושה משפטים עם המילה «מנהל»: פעם כפועל, פעם כשם עצם ופעם כשם תואר.**

תשובה אפשרית: פועל: דני מנהל את הקבוצה. שם עצם: המנהל נכנס לכיתה. שם תואר: חבר הוועד המנהל הודיע על השינוי.

5 **מיינו את המילים: מילת יחס או מילת קישור?**

מילת יחס	מילת קישור
על, בשביל, אל	אבל, לכן, כי

6 **כתבו את שם הפעולה של הפועל שבסוגריים.**

א. ה**ריצה** (רץ) בבוקר מרעננת אותי.

ב. ה**בנייה** (בנה) של האולם נמשכה שנה.

ג. ה**קשבה** (הקשיב) בשיעור חשובה.

7 **בכל משפט מצאו את תואר הפועל והעתיקו אותו.**

א. הילדים רצו מהר לחצר. ← **מהר**

ב. נפגש מחר בספרייה. ← **מחר**

ג. היא תמיד מגיעה בזמן. ← **תמיד**

ד. דברו לאט, בבקשה. ← **לאט**

8 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. «בשביל» היא מילת קישור. **לא נכון** – «בשביל» היא מילת יחס

ב. «התנדבות» היא שם פעולה. **נכון**

ג. «זה» ו«זאת» הם כינויי רמז. **נכון**

9 **התאימו כל מילה לחלק הדיבור שלה.**

טור א	טור ב
1. אומץ	**2** שם הפועל
2. להצליח	**4** שם תואר
3. לאט	**3** תואר הפועל
4. כחול	**1** שם עצם מופשט

10 **קראו את המשפט «התלמידה החרוצה סיימה מהר את העבודה». כתבו את חלק הדיבור.**

מילה	חלק הדיבור
התלמידה	**שם עצם**
החרוצה	**שם תואר**
סיימה	**פועל**
מהר	**תואר הפועל**

11 **השלימו כינוי רמז מתאים.**

א. הספר ה**זה** מעניין מאוד.

ב. המחברות ה**אלה** שייכות לנועה.

ג. העוגה ה**זאת** טעימה!

12 **כתבו שני משפטים עם המילה «שומרת»: פעם כפועל ופעם כשם עצם.**

תשובה אפשרית: פועל: היא שומרת על אחיה הקטן. שם עצם: השומרת בדקה את התיקים בכניסה.

פרק 3: מערכת הפועל: גופים, זמנים ובניינים

1 **כתבו את הפועל בעבר, גוף «הוא», ואת הבניין שלו.**

א. «מתרגשת» בעבר, גוף «הוא»: **התרגש – התפעל**.

ב. «יסביר» בעבר, גוף «הוא»: **הסביר – הפעיל**.

ג. «נכתוב» בעבר, גוף «הוא»: **כתב – פעל**.

2 **השלימו את צורות הציווי.**

עתיד – אתה	ציווי – אתה	ציווי – את	ציווי – אתם
תכתוב	**כתוב**	**כתבי**	**כתבו**
תדבר	**דבר**	**דברי**	**דברו**
תתרכז	**התרכז**	**התרכזי**	**התרכזו**

3 **באיזה בניין הפועל?**

א. הוזמנו

○ הפעיל ● **הופעל** ○ התפעל

ב. מטיילים

○ פעל ● **פיעל** ○ נפעל

ג. ייפתח

● **נפעל** ○ פעל ○ פיעל

4 **כתבו שני משפטים על אותו אירוע: אחד בעבר ואחד בעתיד, עם אותו פועל. כתבו את הבניין שלו.**

תשובה אפשרית: אתמול התאמנו במגרש. מחר נתאמן באולם. הבניין: התפעל.

5 **מיינו את הפעלים לפי הזמן.**

עבר	הווה	עתיד
כתבנו, כתבת	כותבים, כותבת	נכתוב, יכתבו

6 **השלימו את הפועל בעתיד, באותו בניין.**

א. אתמול הוא סידר את החדר, ומחר הוא **יסדר** שוב.

ב. היום התאמנו, ומחר גם **נתאמן**.

ג. השבוע הזמנתי חברים, ובשבוע הבא **אזמין** שוב.

7 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. «התלבש» שייך לבניין התפעל. **נכון**

ב. «סודר» שייך לבניין פיעל. **לא נכון** – «סודר» שייך לבניין פועל

ג. בבניין נפעל הווה ועבר בגוף «הוא» נראים אותו דבר. **נכון**

8 **השלימו את הטבלה.**

פועל	זמן	גוף
נלמד	**עתיד**	**אנחנו**
למדתן	**עבר**	**אתן**
לומדות	**הווה**	**אנחנו / אתן / הן**

9 **בכל משפט מצאו את הפועל וכתבו את הזמן שלו.**

א. מחר נצא לטיול. ← **נצא – עתיד**

ב. הם שיחקו בחצר. ← **שיחקו – עבר**

ג. אני קוראת ספר. ← **קוראת – הווה**

ד. סגרו את החלון! ← **סגרו – ציווי**

10 **התאימו כל פועל בעתיד לצורת הציווי שלו.**

טור א	טור ב
1. תשמור	**2** דברי
2. תדברי	**4** הדלק
3. תתלבשו	**1** שמור
4. תדליק	**3** התלבשו

11 **השלימו את הפועל בבניין המבוקש (שורש בסוגריים, עבר, גוף «הוא»).**

א. בניין פיעל (ס־פ־ר): **סיפר**.

ב. בניין הופעל (ז־מ־ן): **הוזמן**.

ג. בניין התפעל (ק־ד־ם): **התקדם**.

12 **כתבו שלוש הוראות בציווי לחבר שמכין עוגה, והוסיפו לכל פועל את הבניין שלו.**

תשובה אפשרית: ערבב את הקמח (פיעל). הדלק את התנור (הפעיל). שים את התבנית בתנור (פעל).

פרק 4: הצירוף: סמיכות ושם עצם עם שם תואר

1 **כתבו את הצירוף ביידוע.**

א. «כוס מים» ביידוע: **כוס המים**.

ב. «חולצה אדומה» ביידוע: **החולצה האדומה**.

ג. «מגרש משחקים» ביידוע: **מגרש המשחקים**.

2 **כתבו את הצירוף ברבים.**

א. «שיר ערש» ברבים: **שירי ערש**.

ב. «חדר שינה» ברבים: **חדרי שינה**.

ג. «ילד נבון» ברבים: **ילדים נבונים**.

3 **איזה צירוף מיודע נכון?**

א. «בית ספר» ביידוע:

○ הבית ספר ● **בית הספר** ○ הבית הספר

ב. «כלב קטן» ביידוע:

● **הכלב הקטן** ○ הכלב קטן ○ כלב הקטן

4 **כתבו משפט אחד עם צירוף סמיכות מיודע ומשפט אחד עם צירוף סמיכות ברבים.**

תשובה אפשרית: תלמידי הכיתה יצאו לטיול. בעיר שלנו יש שלושה בתי ספר.

5 **צירוף או משפט? מיינו.**

צירוף	משפט
הספר המעניין, השמיים הכחולים, החדר הקטן	הספר מעניין., השמיים כחולים., החדר קטן.

6 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. «בית הספר» הוא צירוף סמיכות מיודע. **נכון**

ב. «הבית ספר» היא צורה תקנית. **לא נכון** – הצורה התקנית היא «בית הספר»

ג. ברבים של «שעון יד» אומרים «שעוני יד». **נכון**

7 **התאימו כל צירוף לצורת הרבים שלו.**

טור א	טור ב
1. בית כנסת	**4** ארוחות בוקר
2. חדר שינה	**2** חדרי שינה
3. תחנת דלק	**1** בתי כנסת
4. ארוחת בוקר	**3** תחנות דלק

8 **בכל משפט מצאו צירוף של שם עצם ושם תואר והעתיקו אותו.**

א. קניתי חולצה אדומה בשוק. ← **חולצה אדומה**

ב. הכלב הקטן נבח כל הלילה. ← **הכלב הקטן**

ג. גרנו בדירה מרווחת ליד הים. ← **דירה מרווחת**

ד. הם קיבלו ציונים גבוהים. ← **ציונים גבוהים**

9 **כתבו את הנסמך ואת הסומך בכל צירוף סמיכות.**

צירוף	נסמך	סומך
כוס תה	**כוס**	**תה**
בית ספר	**בית**	**ספר**
שיעורי בית	**שיעורי**	**בית**

10 **השלימו את שם התואר בצורה המתאימה.**

א. ראינו שתי ציפורים **צבעוניות** (צבעוני).

ב. הם קנו נעליים **חדשות** (חדש).

ג. זו הייתה חוויה **מיוחדת** (מיוחד).

11 **איזו צורה נכונה?**

א. ברבים של «כדור רגל»:

● **כדורי רגל** ○ כדור רגליים ○ כדורים רגל

ב. «חדר מורים» ביידוע:

○ החדר מורים ● **חדר המורים** ○ החדר המורים

12 **כתבו פסקה קצרה על ארוחה משפחתית. השתמשו בשני צירופי סמיכות ובשני צירופים של שם עצם ושם תואר.**

תשובה אפשרית: בארוחת השבת אכלנו מרק חם וסלט טרי. אימא הניחה על השולחן כוס מיץ לכל אחד, ואחר כך הגישה עוגת שוקולד.

פרק 5: המשפט: חיווי ושאלה, דיבור ישיר ועקיף, פיסוק

1 **השלימו את סימן הפיסוק החסר.**

א. כמה עולה הכרטיס**?**

ב. הבאנו לטיול שלושה דברים**:** מים, כובע וכריך.

ג. הספר «הגשר הישן» יצא לאור השנה**.**

2 **העבירו מדיבור עקיף לדיבור ישיר.**

דיבור עקיף	דיבור ישיר
רותם אמרה שהיא מאחרת.	**רותם אמרה: «אני מאחרת».**
המדריך שאל אם כולם הגיעו.	**המדריך שאל: «האם כולם הגיעו?»**

3 **בחרו את הדיבור העקיף הנכון.**

א. איתי אמר: «אני אבוא מחר».

○ איתי אמר שאני אבוא מחר. ● **איתי אמר שהוא יבוא מחר.** ○ איתי אמר: הוא יבוא מחר.

4 **כתבו שאלת כן ולא ושאלת תוכן על אותו נושא – החופשה הקרובה.**

תשובה אפשרית: האם ניסע לצפון בחופשה? לאן ניסע בחופשה?

5 **העבירו לדיבור עקיף והשלימו.**

א. רון אמר: «אני מאחר». רון אמר ש**הוא** מאחר.

ב. שירה שאלה: «האם הכיתה פתוחה?» שירה שאלה **אם** הכיתה פתוחה.

ג. הילדים אמרו: «אנחנו רעבים». הילדים אמרו ש**הם** רעבים.

6 **כתבו ליד כל משפט את סימן הפיסוק שצריך לבוא בסופו.**

א. איזה יום יפה ← **!**

ב. מה השעה ← **?**

ג. הטקס הסתיים בשמונה ← **.**

ד. תיזהרו ← **!**

7 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. שאלת תוכן פותחת במילת שאלה כמו «מי» או «מתי». **נכון**

ב. לפני ציטוט בדיבור ישיר כותבים נקודתיים. **נכון**

ג. בדיבור עקיף של שאלת כן ולא משתמשים ב«ש־». **לא נכון** – משתמשים ב«אם»

8 **התאימו כל סימן פיסוק לתפקידו.**

טור א	**טור ב**
1. נקודה	**1** סוף משפט חיווי
2. סימן שאלה	**4** ציטוט או שם יצירה
3. נקודתיים	**3** לפני רשימה או ציטוט
4. מירכאות	**2** סוף שאלה

9 **פרקו את המשפט לשני משפטים: «הספרייה נסגרה מוקדם, ולכן לא הספקנו להחזיר את הספרים.»**

תשובה אפשרית: הספרייה נסגרה מוקדם. לא הספקנו להחזיר את הספרים.

10 **העבירו לדיבור ישיר.**

דיבור עקיף	דיבור ישיר
דנה אמרה שהיא שמחה.	**דנה אמרה: «אני שמחה».**
המורה שאל מי שכח מעיל.	**המורה שאל: «מי שכח מעיל?»**

11 **כתבו שאלת תוכן שהתשובה עליה מופיעה בסוגריים.**

א. **מתי** מתחיל הטקס? (בשמונה)

ב. **איפה** שמת את המפתח? (על השולחן)

ג. **למה** איחרת? (כי האוטובוס התעכב)

12 **כתבו רשימת קניות למסיבת כיתה במשפט אחד, עם נקודתיים ופסיקים.**

תשובה אפשרית: לקראת המסיבה צריך לקנות: צלחות, כוסות, מיץ, עוגיות ובלונים.

פרק 6: היחסים הלוגיים ומילות הקישור

1 **בחרו את מילת הקישור הנכונה מן הסוגריים.**

א. **למרות** שהתאמנו קשה, הפסדנו במשחק. (למרות / בגלל)

ב. הוא לא הגיע **כי** היה חולה. (כי / לכן)

ג. **אם** תצטרפו, נצא בשעה שש. (אם / אבל)

2 **מה היחס הלוגי?**

א. הכיתה הייתה רועשת, לפיכך המורה עצרה את השיעור.

● **תוצאה** ○ ויתור ○ השוואה

ב. האתר נוח לשימוש, עם זאת חסרים בו כמה פרטים.

● **הסתייגות** ○ זמן ○ סיבה

3 **הרכיבו משפט אחד משני המשפטים, בעזרת מילת קישור.**

שני משפטים	משפט אחד
הרכבת איחרה. הגענו מאוחר.	**הרכבת איחרה, ולכן הגענו מאוחר.**
רצינו לשחק בחוץ. התחיל לרדת גשם.	**רצינו לשחק בחוץ, אבל התחיל לרדת גשם.**

4 **השוו בשלושה משפטים בין קיץ לחורף. השתמשו במילה אחת של השוואה ובמילה אחת של עימות.**

תשובה אפשרית: בקיץ הימים ארוכים, ואילו בחורף הם קצרים. בדומה לקיץ, גם בחורף יש חופשה מבית הספר. בניגוד לקיץ, בחורף צריך מעיל.

5 **מיינו את מילות הקישור לפי היחס.**

ויתור	הוספה	עימות
אף על פי ש־, למרות ש־	וגם, נוסף על כך	ואילו, בניגוד ל־

6 **התאימו כל מילת קישור למילה עם אותה משמעות.**

טור א	טור ב
1. לכן	**3** אולם
2. כי	**2** מפני ש־
3. אבל	**4** במקרה ש־
4. אם	**1** לפיכך

7 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. «ואילו» מבטאת עימות. **נכון**

ב. «לבסוף» מבטאת סיבה. **לא נכון** – «לבסוף» מבטאת זמן

ג. «בתנאי ש» מבטאת תנאי. **נכון**

8 **בכל משפט מצאו את מילת הקישור וכתבו את היחס.**

א. נוסף על השיעורים, יש לנו חוגים. ← **נוסף על – הוספה**

ב. הוא נשאר בבית, כי היה חולה. ← **כי – סיבה**

ג. אם תתאמן, תשתפר. ← **אם – תנאי**

ד. היא שקטה, ואילו אחותה פטפטנית. ← **ואילו – עימות**

9 **השלימו את המשפט בתוצאה מתאימה.**

א. שכחתי את המטרייה, ולכן **נרטבתי בגשם**.

ב. האוטובוס לא הגיע, לפיכך **הלכנו ברגל**.

10 **השלימו לכל משפט סיבה או תוצאה.**

סיבה	תוצאה
ירד גשם חזק.	**המשחק נדחה.**
הייתי חולה.	לא הלכתי לבית הספר.

11 **בחרו את מילת הקישור הנכונה מן הסוגריים.**

א. **אף על פי** שהיה מאוחר, המשכנו לשחק. (אף על פי / מפני)

ב. האתר נוח, **עם זאת** חסרים בו פרטים. (עם זאת / לכן)

ג. נצא בזמן **בתנאי ש־** כולם יגיעו. (בתנאי ש־ / כי)

12 **כתבו שלושה משפטים על חופשת הקיץ: אחד עם מילת זמן, אחד עם מילת ויתור ואחד עם מילת תנאי.**

תשובה אפשרית: אחרי שהסתיימו הלימודים, נסענו לצפון. למרות שהיה חם, טיילנו כל יום. אם נוכל, נחזור לשם גם בשנה הבאה.

פרק 7: כתיבת עמדה מנומקת ומכתב רשמי

1 **עובדה, דעה או השערה?**

א. מחר כנראה יהיה שרב.

○ עובדה ○ דעה ● **השערה**

ב. הטיול השנתי יוצא ביום חמישי.

● **עובדה** ○ דעה ○ השערה

ג. הסרט הזה משעמם.

○ עובדה ● **דעה** ○ השערה

2 **השלימו את חלקי המכתב הרשמי לפי הסדר.**

חלק	מה כותבים בו?
פנייה	**לכבוד... שלום רב**
הנדון	**במילים ספורות – מה הנושא או הבקשה**
גוף המכתב	**הבקשה, הנימוקים וההצדקות, בקצרה**
סיום	**ברכה וחתימה**

3 **כתבו פתיח של שני משפטים לטקסט שטוען שצריך לאפשר לתלמידים לבחור מקום ישיבה בכיתה.**

תשובה אפשרית: בכיתות רבות המורה קובעת היכן כל תלמיד יושב. לדעתי כדאי לאפשר לתלמידים לבחור את מקומם, כי כך ירגישו נוח וילמדו טוב יותר.

4 **כתבו סגיר של שני משפטים לאותו טקסט.**

תשובה אפשרית: לסיכום, בחירת מקום ישיבה תעזור לתלמידים להרגיש אחראים ולהתרכז. לכן אני מציע לנסות זאת בכיתה שלנו במשך חודש.

5 **מיינו את המשפטים: פתיח או סגיר?**

פתיח	סגיר
בשבוע שעבר עלתה בכיתה שאלה חשובה., האם כדאי לקצר את ההפסקות?	לסיכום, כדאי לנסות את הרעיון., לכן אני מבקש לאשר את הבקשה.

6 **נסחו שורת «הנדון» קצרה.**

א. בקשה מהמנהלת לפתוח את הספרייה בהפסקה: הנדון: **פתיחת הספרייה בהפסקות**.

ב. תלונה לעירייה על מדרכה שבורה: הנדון: **תיקון מדרכה שבורה**.

7 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. בדוא"ל רשמי שורת הנושא מחליפה את «הנדון». **נכון**

ב. בסגיר מביאים נימוק חדש שלא הוזכר קודם. **לא נכון** – הסגיר מסכם וחוזר לטענה

ג. השערה היא ניחוש על מה שעשוי לקרות. **נכון**

8 **התאימו כל חלק של מכתב רשמי לדוגמה שלו.**

טור א	טור ב
1. פנייה	**3** בתודה מראש
2. הנדון	**2** בקשה לדחות את מועד המבחן
3. ברכה	**4** נציגי כיתה ז'1
4. חתימה	**1** לכבוד רכזת השכבה, שלום רב

9 **כתבו ליד כל משפט: עובדה, דעה או השערה.**

א. בית הספר נפתח לפני עשרים שנה. ← **עובדה**

ב. זה בית הספר הכי טוב בעיר. ← **דעה**

ג. אם יוסיפו מזגנים, יהיה נוח יותר ללמוד. ← **השערה**

ד. בכיתה שלנו יש שני חלונות. ← **עובדה**

10 **כתבו לכל טענה נימוק והצדקה.**

טענה	נימוק	הצדקה
כדאי לקרוא ספרים בחופשה.	**קריאה מעשירה את אוצר המילים.**	**למשל, בכל ספר אני פוגש מילים חדשות שאחר כך אני משתמש בהן בחיבורים.**

11 **שכתבו את המשפט ללשון רשמית, כך שיתאים למכתב למנהלת: «תגידי, אפשר לשים עוד פחים בחצר? זה מלא זבל!»**

תשובה אפשרית: אנו מבקשים להציב בחצר פחי אשפה נוספים, כי בהפסקות מצטברת בה פסולת רבה.

12 **כתבו פסקה מנומקת (5–6 משפטים): «האם כדאי לאסור טלפונים בהפסקות?». כתבו טענה, שני נימוקים עם הצדקה, וסגיר.**

תשובה אפשרית: מחוון: טענה ברורה; שני נימוקים עם דוגמה או עובדה לכל אחד; סגיר שחוזר לטענה; מילות קישור מתאימות; לשון תקינה.

חזרה

1 **השלימו.**

א. השורש של «מזכרת»: **ז־כ־ר**.

ב. «בית חולים» ברבים: **בתי חולים**.

ג. «התלבש» בעתיד, גוף «אנחנו»: **נתלבש**.

ד. «הספרים שלנו» בכינוי חבור: **ספרינו**.

2 **בחרו את התשובה הנכונה.**

א. «השומר» במשפט «השומר נעל את השער» הוא:

○ פועל ● **שם עצם** ○ שם תואר

ב. «הגשם החזק» הוא:

○ משפט ● **צירוף**

ג. «למרות ש» מבטאת יחס של:

○ סיבה ● **ויתור** ○ תנאי

ד. הבניין של «הוזמנו» הוא:

○ הפעיל ● **הופעל** ○ נפעל

3 **שם המספר: כתבו את המספר במילים. זכרו: ימים בחודש מציינים במספר בלשון זכר (חמישה בכסלו).**

א. בכיתה שלנו **ארבע עשרה** (14) בנות.

ב. קנינו **שלושה** (3) ספרים חדשים.

ג. שכחתי בבית **שתי** (2) מחברות.

ד. יום ההולדת שלי חל ב־**שבעה** (7) בכסלו.

4 **מיינו את מילות הקישור לפי היחס.**

סיבה	תוצאה	ניגוד	תנאי
כי, מפני ש־	לכן, לפיכך	אבל, אולם	אם, בתנאי ש־

5 **העבירו לדיבור עקיף.**

דיבור ישיר	דיבור עקיף
מיכל אמרה: «אני מוכנה».	**מיכל אמרה שהיא מוכנה.**
המאמן שאל: «מי מגיע לאימון?»	**המאמן שאל מי מגיע לאימון.**

6 **נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

א. בסמיכות ה"א הידיעה באה לפני המילה השנייה. **נכון**

ב. «אומץ» הוא שם פעולה. **לא נכון** – «אומץ» הוא שם עצם מופשט

ג. הנדון במכתב רשמי צריך להיות ארוך ומפורט. **לא נכון** – הנדון קצר ומדויק

ד. עובדה אפשר לבדוק ולהוכיח. **נכון**

7 **כתבו פסקה מנומקת (4–5 משפטים) בנושא «האם כדאי לקיים טיול שנתי גם בחורף?». כתבו טענה, שני נימוקים וסגיר, והשתמשו בשתי מילות קישור לפחות.**

תשובה אפשרית: מחוון: טענה ברורה (1); שני נימוקים עם הצדקה (2); סגיר (1); מילות קישור מתאימות ולשון תקינה (1).